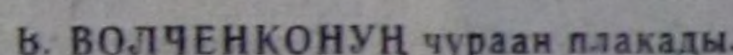

ӨРТЭЭ 2 КӨП

Совелинин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы өртээ 2 көп.

Тыва АССР-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы

ССР3-тин Кедр аймак-агым министрствозун коллегия-га болгаш Олекседр баяа кедр аймак-агым аймак-агым чарышчы профессор Г.К. аш-ааш аш-ааш болгаш авто-номия республикаларын крайрайон, областнын, рай-оннарнын, колхозтарын бол-гал совхозтарын 1970 чы-дагы Бугу-аш-ааш соци-алистик чарык-агым тудул-агым удурдун. Алаа Тандыа «Эле-ге» совхозу ооң тилекчи-деп саалаа ол аймак-агым ССР3-тин Министрлер Чо-гуу-агым болгаш ВЦИС-тин (Топчузу 2-ги арында).

«Шыныя» К. АРАКЧАА.
тусвай корр.

КРЕМЛЬДИҢ УЛУГ ОРДУЗУНГА ХҮЛЭЭП АЛЫЫШҚЫН

«Союз-10» деп корабдагы элчигижиңи ујудушкуну орнатиңи «Салют» деп артем станция-биле назм аныкдарыңи агалас салга.

Чорутуғанын пинтилерди болғаш шеңелдер — космо-ту чатырм аларыңи нинти программасыңи — үе-чалаларымын бирозун үр үе орбита станцияларын турғузғанын орунлағаш бағамсыздыр.

Элчиги элптер «Союз-10» деп космо корабдыңи алардыңи жығалыңи бастың Терзән чуртувустун белги маңклардыҕа толонтат болғанын сезкиңи улуғ хавышкыны-биле дыңадып болур. меп, СССР-ын Дээзи Советиңи Президи-нун 1974 чылдың апрель 30-де Чарымы-биле «Союз-10» деп космо кораб-биле орбитага ујудушкуну чедиңишиңи боттадырмағы болғаш аңаа эрес-дидиңи баа маалдырғы чорукту күргөскөн дәст СССР-ын ујудушкуну

(Төнчүзү 3-үч арымда).

Ben you

«МАЛ АЖЫЛЫН УЛАМ БЫҘАҢ КӨДҮРЕРИ БЫШКАШ, КӨДӨЗ АЖЫЛ-АГЫЙНЫҢ ЫНДЫҢ ЧУГУЛА АЙТЫРЫЫ БИСТИҢ МҮРҮНУСКА БАЗА КОЛ АЙТЫРЫҢ БОЛУП ЧИДИИ-БИЛЕ ТУРГУСТУНУП ТУРА».

төрү, аянычты угалымын,
күн-бүдө сайгылым чоңкам,
төрүм ар буюбунт Комму-
нист партиянын долдугар,
оң сыйры катчыкымын,
сый болуу болгым болуу-
артар.

Бистер, делегейиң ажал-
чың чонорыңың байыраңы-
Майкың Бирин дөмдөгөң ту-
ра, кедип алган күндөгөң
оюругаңа жукурду бис-
Улам-на буруңгаараа, улам-
улад чедикшиңиерге улам-
тур, улам варын соруңга-
ларын шын дөмдөгөң ту-
ларын деп дөмдөгөң чагы-
ларын күсөдүргөң СЭКН-
инд XXIV съездинин шият-
тырлары болгаш документи-
лери бисти кыйгырып турар.

Совет Тыяның ажалчың
чонлары бүтү совет уалс-бүдө

бир дөмөк партиянын дээдн чыгышына ажышканын түгүндөрдүн чыгыш үп-блде чүдүдүгүчү, долугу үп-блде түзүл алаан. СЭКП-инин түздүгүн коммунисттеринин үлүт дээрине алаан. Актур-шудан аялыгынаарын, кол-чүдүлүрүн, ителгенциянаарын бистигү үлүт Төрдүн чүдүгүсү-түгү чечелестикнин дөмөк соруку киргизилген акыл-дээрине кыгытгаран болгай.

Коммунисттер түргүзүшү күчүгү үлүт планларына соруку кирбешан. Пышанан аялыгы чывары акыл-агы колтан кулугу түргүзүшү-түгү аялыгына алаан. Актур-шудан чедилешинин дөмөк аялыг дээрине чыгыган түгүбөс.

[illegible][illegible][illegible]

Бүтү уагустун байыралы — Май 1-ин таажарышты угуу, биче малчын эл-эерге назм байыр чедирин, оларын чааа чединикинперже кий-гырым.

У. БАВУН-ООЛ,
Социалист Күш-ажылды
Маадыры, жойку.

ИШКИННИН МАЛЧЫНЫ

[illegible]

Хөмчөөл-дир. Чаа беш чы

дана тудугудай бергенин, ооң
төс-маадирчы-биле чыгыш-
тамыш чокка аялдан чы-
гарыя-да Ленин орденни
онигиди эл Ельцово ко-
нууг эин башар. Туруларын
тудуг тудулуга калы ше-
рөөл калып хуызора дег,
мын чонуг чыскаата-даа
ар бат-боттары чыдириш-
тес, калы чорутулар.

Устудеги өнүктүрүп жет. чад. устудеги соодары кышкык кышкындагы байырагын Мияла Шиповаленко биле Оң алаңаң оңуң Коңетов кууду-гузуда деменип тууду каа-ми 120 алаң туртаан баям-чын чашы-биле бо-ла эртер-ер. Оң чурттаачылары бо-роңуңары таңымы, күдүдү-өр. Оларынчыл биле чутта-аңыжыкар. «Далаштай чор-дудуу бе?» «Шак бо турган алаңаң-Дээр сымиче үңер сир-ер бе?» дээр, үңер дыңша-лар. Мыда чурттаачылардан аңды чурттуугаң оңу Таңа-сыны, Бил-Хем талавичи-и келгенер — Саян сым-ың баям-дыр дийжир.

Базала маминин бакка-
ачнагын айы-блге тевиги
ла-ла зылыраан союла,
бир кызыгаан 122 ден
Ол башка Ол башка
инин савактын холуу
мичиштыр билин аптар бис.
Кан дээрге бч чылдын
эрги кварталдыг Кызыл
дин тутукуларинын кылган
дур-монтаз ачылмашын
усулдэзэнин хуузу-дур.
Баша ачмр куусетгенин дэ-
— Байраал хуви эки
дыгмашыла-биле эрттири-
ним, 53 эрч четте элге ала-
н, 53 эрч четте элге ала-
н, бөрүшү ажил-чиле Азе-
ве. Өөрүм, өнүгүмтери бу-
денте аялмалар мен. Тоску
беш чылдын даалгасы кү-
сетчинек, базала бакмашын
тутуурчу узамчылар мен —
деп, олч чууаалсаамс кел-
ним, багыч-сеткили чалым-
кал-кал, чалым-кал, от-оң дэ-
машыла, чалым-кал, от-оң дэ-

О. ОХЕМЧИК.
ЧУРУКТА: Тыяа АССР-ниң аадарың тудугузу О. Казан, шеерасчылар Б. Шомбул, Е. Крассобаева, М. Сафронова, тудугу Х. Натпигоол.
Авторунун фотоу.

Республикада бәла бир мурнакан бүдүргүтө—Чадаан
 разрезтин дагылары токуе беш чымдын байтайгы чамын
 ийи байыраалы — Май-1 ийи өкөсөр-биле бир дөмөй күш
 ажалын уугу чедипчиинериги утгаинар. Ойи бир тодаргай
 чикээ—сөөкү беш чыл паянын хуусаа бетинде кууседирин
 ге төлөтпн салымашкынын кигирени дэши бө коллективтеги
 үш кижини чааактын орден хаымылары-биле шаңнаан
 болур.

Бора-Холдун ховуларына каякка ийир дүжүтерге сай
 гылаанары чайындандыр чырыктыктын кээр оз будун
 ругааке утлаан чааагыт орукка аязы-бүрү марказы маши
 налар черде уаузебе, ору, кул шуужун каркын-ла турар
 бир. Разреке чокуушан кээрге, хөмүр-дш катдынын кы
 рындан чайладан үндүрген дотурак кара-кара тейлер иш
 кан кылдыр бедн үш бергилээ. Оларынч эдентиринде
 туугу-биле элтеп бижиш, агарты будун каан лонувчар
 «Партбюль» XXIV съездинин пииттеринин амыдыралы
 боттандыраалыр!» Уагетунуң хаеви — хөмүр-дэши
 Төрөн чуртка хөйүр берээл!».

«Хөмүрдәш» базар карьер. Оңк кырыгга туруп аяган күчкүр дүңдөр, карьер иштинде аякыдан эваскаторлар, чегүттәр станоктар ойнаркатор дег кестүр. Хөмүрдәш болгач довурак сөөртүп аргышкан машиналар Саян орунуун камнашдырыла шукузуп турган-да ишкан кылдыр сазгын дидер. Бу бүгүгү көрүп, магадан турувушту, разрезтин дег ичтер албанынч начальнын иш Потехин бистид соуур галымны улам күтүшдигин, хөерн үйдү:

— Бистич ажалымныч үзепен дегмдгээр көргүзүлгөр болза: бирөөр, чег кырынч довуран чалайдын сөөртүрүп ийде, хөмүрдәшты казып үндүрүп, үштө, сазымыга палык-да болгач, Оңк ажаларынч канчар күшүстенип тура берип көрүп болдү. Бүдүрүштүң сүдүлгө дүд. Дүд довурак сөөртүп маңаша. Аларгөвүчү ишканча, а эваскатор чалында туруунасы. Филипповчу. Олар бистич муракчалыкчыны, хөмүрдәш казынын кырында довурак чалайдыр палык кылдыр изилдиг күшүстенип туурар.

Ан ийип көргүзүңүз күшүстенип тууарын барып көрөзүрчү — даш, бистич ол баптан алган карьер иштинче кырыпты.

Коллективтин база бир муракчакчы Е. Н. Фролков хорумпадыр буаа тевиценк үстөтчек кара хөмүрдәшты келген машиналары довурун-да түр. Бичилерине добас укукун

туу, уугаарыгга — нийн, үш-даа ускууш иштин чүдүрер.

— Егор Никифорович ажылдап турда, эрес-ле болгон нийн. Топтап көрүнчү даан, өйлөн салып турда кандыг-да Газоннарга уккун долбасты, а ЗИЛ-дерде нийн уккун чүдүрүштерге бозу бээр-дир бе?— деп, амдым даргавым иштини калыс кылаарын билдирди.

Бистиң-биле кады келген иянепер С. К. Сонов улут ки
пал онгарың жедээзинде довурак чүдүргөн экскаватор
топтап көрүп, бир-ле чүвени боданган тур.
— Сергей Киранович, чаа беш чылда бүдүрүлгениң
чүзү кайы хире улагдаыр ирги?

— Мен баян ол дутайн бодол гүр мөн. Бо чыдан аге:
хөмүр-даш тывыжын көүдөдир дээш белеткен эгелэн,
ривис дуу ол ийли—дээш, ажыдаң турган энскаватор,
уунче айытты.—Довурак аджаңдан көстүр иелген хөмүр-д
кадьыңын кылынын көрүңерден, магалынын. 10 метр а
бээр. Амгы ызып турар черивисте үш, үш чартык метр

— Чаа черни ажыглап эгелзэрге ооң ажыкты кайы х болурун?

да беш тонна довурак, дашты чайладып сөөртүп турар б. А чаа черин ажыглап эгелээривиске чүгүлө үш тонна кул породаын үндүрер ашаар. Ал ооң кайы хире ажыктыы б. дине бээр. Хонукта 500 тонна ажыг көмүр-дашты чүдүр чорудуп турар улае богай бие.

Чүү дээр боор, бүзүрелиг-даа, найралдыг-даа мектектин. Ийет, сьезд материалдары кижн бүрүгү улам чыгынналдырган. Чокта мындыг болушкун болду. Сьездин аял аялдан турган хүнеринин бирээзинде бистин бикрапынстың рамазы сына берди. Улуг машинаны чаа

[illegible]

ЧУРУКТА: коллективтин мурнакчы чолгаачысы А. Арипов биле (солгай талазында) экскаваторщик Е. Филиков.

Кудай-дээр дургелиш мөнгөн хатнахсан бултур-била дууш тиртынми, черийн кырын доогуувалдир хат кырыгмын ору алы дундууш тедир тиркыиыландырыш турда-дза, беш кэгт бажим-чын хаяваларын эштеп салган дачпычлар соксах кылмай-май уламчылаан турлар.

Чүте дие, чаркыш турар биг-гадаман бүгү көргүзгүлэр бай-был аяш, май байм-далында алпар бодурдан чаркыштын бирга одуурууче турар сорууган олар салган нүвер-дир. Хадаан хаттын байы-биле көчүр дүктөлөгөн булуттарын обокталган чериен чүлүшү херелдер өттүр шонуң негеш, Седейн Салданың узурткан биг-гадамнын хоочун пичизи Юри Калзаның ол-бо тала-дарже малпынн пичмечэ ходоарын, чоорту оң дөлгөм өнгөинерийн көрөш, катнашкан сийгаларын арман чм-

[illegible]

гудугузунуң холунга баар.

Мөгө-шыңар теве деп сагымдар беким жаран таваар кылматтар кел чор. Аатгыштар кавалерияга кылаштыгудуг кырыяне бедош чоргу чылаан орада, дашчы Тугуш Теген-оолду мөгө холдары тегирин чедип келди.

Чыккы чыгыш каан туубулар чакыраа дүмүдүрар. Кымалдарчун туубулар борарын көстүр, илпек деп хөвгизилдир, ачыш шымарын, белет, кеттингендене чаа баяны чала чок тутутуун, шымыны беким үпүл орамын Оюн Лагбазыч Каззан эскерин, оро-биле демечкин мылтан ижигин дүргөн бүдү турарын, естүрүн каан эргим нег, инак Төрзюн чуртугүп шыакын жөүжүдөнүнчү мань-биле демөйлөн чыгаал-лап олуру. Оч күлүг тудуг-таа ужен аягыч чык аямы-даан кижиди-дир. Ол бүтү чыдарын күш-аңкылч хувеин Тыва республика пайысыдалыныг тудуларымны кылырга өрттирген.

Беттин дымштыныкка, улаштыр аэзон кужуенинги туурдугулар. Оолдар хоочун киинин долгаы хов берилер. Оюн Лагбачныч Тыла Арат Республикасыныч релостуу шерининг толелатга дымшчыларыныч бирээни чоран. Шериг алымында халашмак, 1939 чылда Кызылдын баштайгы туудуглары тутчун киргеш, Рочетов кужумузулда толч почта бажыны, СОКП Тыла обкомуну бажыны баштай туудушканын сакты-дыр. Баштайгы уеле онгар назар, еске-даар амылдардан ол берге-жылдында тууган. Кыдыр ажалдык чорон ордуу кыдыр-жылдыдан Кысылга К.Кочетов

Ухаватно-белен мактады. Оон дүңгөн-биле шевер дашчы боолд, бө хүнереге чедир 100 аялгым кижини тудуугуна, аягы-аяны мергендилеринге өөрчиди каан. Өөрөнкичилерини чамдыны — оон бригадалында Левин ордуени эдилекчини Семен Саидан, Салчак Чайдыр, Александр Деге дүш оон-даа хей. Боларын аразында аялматканын бирөөсө Куш-ажылды Кимиз Тук орден-биле хо-чунуш казанак мактанканын соңуурай-дыр.

— Оч пачаалды 1949 чылда алдым. Каранданын өртүн ту-рар чылдырын күш-ажыл-биле алдырдым, пачалыны

ажьмалдан бялир боорга, Коммунистиг партия, Совет чазак бедик-ле үнөлзөр-дир, оолдар, Сески беш чымда туртгалга гудуунуң хөровиге талевиги үлүжүңи кийрдим. Ол дэиң, эң дээди хавыла-Талевиги үлүжүңи кийрдим.

канында силер бүгүдөшчө
ачы-дууларга база киргешчө
— мей, оолдар! — деп калың.
Бригаданың кийилер-
ошу шүптү «багыш» деп күн-
дөздү алаарында аскерин
ордум. Эрсинг тууганды туу-
ра калым, керилмиз наам, Кы-
зыл хоорайын ол-бо кындар
көргүлдү. Дөрт, беш
каят сарала баянжаркача кө-
чүп турда, согуштарыңар кы-
за бир айтырмы кезд. Бе-
тонщиктерин, дашчылар-
кым, баянжыңардыч бол ба-
ным, Саян сыңы дөт, бет-
тең харал келгешин, өөрүчө
сөгүн келгеш, дашың чок-
на уламчылады. 1913 чы-
гыр чакы амылда Талды-Уу-

ланың бир кадыр сымында
кашпал хал баярында чодур-
чодур иештер чамыга одагга
төрттүнген оолдун окур-
кейри оон оожум чугаазында
чурттувул кедди. Артында
ла чамб-диптиң ол кезинде

Бистің бо мағалым чагай үе-
вистің-біле алып бөлсе, ол
май айның бірінң хувү-дүр
ийн, солдар—деп, немей сон
кағды.

— Аа, башкымыс төөгүлүг
хүнүң огу-дур, оолдар.
Аас-кежиңтиг кижиниң би-
рэзэи-дир — дээн, үннер дын-
налды.

— Шору чүве билдир апарга-

пымда, авам өскөн хемивис-
тиң бажында Шуурмак сын-
ның кара-ногаан мөөрүктөр-
лүг шорааннарынче айтыпаш,
ачан аңнан чорда, ону эде-
риг нораан салып алаа бө-

жаан мен, оглувус сени мн-
чан донурбаан-даа бис, аш-
татпаан-даа бис. дээш дөдгүр

четов кудумчузунда 120 аал ишти чурттай берген байжы, болгаш мыда 5, 6, 7 дугаар тудуглар ол кварталдын, хари-даа хоорайнын кастага-газы апарган. Оюн Калзан-ны, Семён Санданцын, Миха-ил Шиповалевнууд, А-вгуста Ельшованыч, еске-даа шалгычларыны кыргыс-теги-биле кылдыганын байжыларие-чүс-чүс өг-бүдээр көкүчү

Хоорайныг ажыл-ишчилери
шевергн кеттишипкен, бот
боттарыныг өөрүшкүзүн, ча-
дншикинверни үлөжир дээш
Политчырыдышыкын байы-
ңынче далажыштар. Ленин-
ниг тураскаалыныг чаны-

— Ол буянын хуну авам,
ачам төрөлдери-биле демне-
жин саваач, тодраткан чүве.

КУЖУВУСТУ
САЛЫР БИС

«АВТОТРАНСПОРТ ХЕРЕСЕЛДЕРИНИН ТЕХНИКТИГ
ХАНДЫРЫЛГАЗЫН ЭКИЖИДЕР. ЧУҢ АУМОБИЛЬДЕРИ-
НИН КУРУТ МАНААРЫН БОЛГАШ АНАА ТУРАП ЧОРУУН
КЫЗЫРА. ХОНУКТУН ДУРГУЗУНДА АВТОМОБИЛЬДЕРНИН
АЖЫЛААРЫН УРГУЛУЧУЛИН УЗАДЫР».

(СЭКП-нин XXIV съездинин Директиваларында).

Мэон аймадап турарым
Кызылдын №1 автотранспорт
бүдүрүлгөсүнүн чолаачылары
сезин беш чылды чедикши-
ниг дооскаш, чаа беш чылды
сорууткуп күш-ажыл-биле эге-
лээн. Бирги кварталдын то-
на-километр талазы-биле пла-
нын аягы күрөсөткөн, 25 муң
литр бензини камнап алган.
17 чартиччи сапалык бүдү-
рүлгөсө шигерген, оон эконо-
мистик аягы 2 муң аягы
рубль болгон. А коллектив
нигиш-биле 5 муң аягы
рубльдин камнап алган.

Бүдүрүлгөсө 22 бригада
кызылдан турар. Оларын
ини комсомолчу-аппарат-
чыны болуп турар. Оларын
бирөөн аягыла кызылдан
хей-ини аягыла кызылдан
көйгөй комсомолчу Леонид
Елизаров удуруп турар.
Республиканын комсомолчу-
аппаратчы коллективтеринин
арасында эркен чыгып кал-
барына социалисттик чарык-
чы бригада тикелчи болуп,
ВЛКСМ обкомунун шилтирип
Кызыл тутуп чаалап алган.
Аягыла чолаачылар ол эрестиг
күш-ажылчы соруун салбайн,
улам кызылдан аямыдап ту-
рар.

Мэон бригадам бо чылдын
бирги кварталында бүдүрүл-
гөсү тус-түс бригадаларынын
арасында партиянын съездине
уктуштук калбарган соци-
алисттик чарыкшы тикелчи бо-
луп, квартал даалганын тона-
лазы-биле 142, тонна-кило-
метр талазы-биле 147 хуу кү-
сөткөн, 7 муң литр кыпар-
чаар чүдү камнап.

Автотранспорттун техник-
тиг хандырылганын экижидер
турган, күш-ажылдык бүдү-
рүлгөсүн, бүдүрүлгөсүн

ажыктын бедидерин чаа беш
чыл планынын Директивала-
рында оналды айткан. Ону
амыдыралга чедикши-
ниг дооскаш, чаа беш чылды
сорууткуп күш-ажыл-биле
АТБ-нин директивасы, партия,
профсоюз, организациялар
ажыктын бедидерин чуртла-
газына болгон аямыдаарына
таарымчалык байдалдарын
тургузарына уагт кичөөн-
гөй салган. Чаа беш чыл пла-
нын чылдарында 300 олу-
тук клубту, 124 кварталды
чуртталга башына, 60 орун-
дуга ишти чуртталга башына
турар, бүдүрүлгөсүн де-
вискари асфальтлаар болгон
чаагайык. Оон аягыда, бо
чылдан эгелен ишти чыл-
дыла системазын тургузуу
эгелен бис.

Мурнакмы технологияны бү-
дүрүлгөсө шигерген, күш-
ажылдык организациянын эки-
жидер турган, чаа беш чыл-
дын тоңузда күш-ажыл-
дык бүдүрүлгөсүн 12, чүк
сөөртүлгөсүнүн планын 15, а
чүк сөөртүлгөсүнүн хемчээ-
лини шигерген 18 хуу бе-
дидерин автотранспорт бүдү-
рүлгөсүн бо беш чыл пла-
нында көргөн. Ол дээрбе бар
куралдарыга үндөсөн са-
нап кылган, мала болоттар
экономикаг көргүзүлгөн-дир.

СЭКП-нин XXIV съездинин
Директивалары транспорт-
чуларын мургунага ба-
за улут перспективаларын
ажыткаш. Оон шигерилерин
амыдыралга боттадырар
дөшт бүтү күжүвүстү салыр
бис.

Ю. ЗЮЗИН,
АТБ-де Уагт Октябрьнин
50 чымы атты коммунисттик
күш-ажыл бригаданын
бригадир.

КААС-КОЯ
ХЕПТИ ЧОНГА

«АЧЫ-ДУЗА ЧЕДИРЕРИНИН БУГУ-ЛЕ ХЕВИРЕРИНГЕ
АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫН НЕГЕЛДЕРИН ЭН-НЕ ДОЛУЗУ-
БИЛЕ ХАНДЫРАП, ЧОНГА ДУЗА КӨРГӨЗӨРНИН КУЛЬТУ-
РАЗЫН БОЛГАШ ШЫРАЫН БЕДИДЕР. ЧАГЫЛАРНЫ
КУУСЕДИРИНИН ХУСААЗЫН КЫЗЫРА».

(СЭКП-нин XXIV съездинин Директиваларында).

СЭКП-нин XXIV съездинин
Директиваларында айт-
кан планын даалгаларын
чурттакчы чонун негелде-
ригө дүштүр чоруду, сески
беш чыл планын хуусаа бе-
тияде күсөткөн бүдүрүл-
гөсүн арасында бистиң да-
раныла фабриказын база
кырген.

Кызылдын даараныла фаб-
риказын «Чечен» ателье-
нин коллективни байсмыла-
дан чон-каам көдө суур
болгон районнар төгөр-
гөсүн көдө хей-хей чакы-
ларга бараал болуп турар.

СЭКП-нин XXIV съезди-
нин күш-ажылдык чедикши-
ниг укуржыр дөшт бүтү
чуртталга калбарган соци-
алисттик чарыкшы киринип,
бистиң коллектив бедиктен
социалисттик хулаагын ал-
гаш, тоску беш чыл пла-
нын боттайгы чымылын
бирги кварталдын планын
100,6 хуу күсөткөн.

1971 чылда ачы-дуза че-
дирерин сайгарыла планын
декабрь 29-на 100,5 хуу, пла-
нда аягы 1,7 муң рубльдин
орунгазын алар, партия тех-
нологияны шигерген аягы
болгон күш-ажылдык механиз-
мизацияны күсөткөн беш
ажылдык оонаштыр күш-
ажылдык бүдүрүлгөсүн 4,3
хуу бедидер. Күш-ажылдык ор-
ганизациянын экижидер бол-
гон материалды камнапалыг
чарыкдарын чедип ал тур-
гаш, ийи муң рубльдин орун-
газын алар. Чангыс профес-
сиалда чайлар сорууга-биле
хондукка мергендигин 15 ки-
жизин өөрдөр. Ол хулааге-
рин боттамын болурун эге
башынын бирги кварталдын
түнөли көргөсөн.

Кижиге бараалгартып
культуразын бедидер, чонун
өзү турар негелдерине
дүштүр амыдырал ханды-
рылганын хевилерин ко-
рулгашаан, чаа техниканы,
депшигелгил технологияны
шигедип ал турган, чога-
а

дыкчы бөү-биле аямыдаар,
партиянын XXIV съездинин
Директиваларында айткан
соруугаларын амыдыралга
боттадырар дөшт чарыш ко-
лективте калбарган.

Чонга ачы-дуза чедирери-
ниң хевир бисте ам хей ая-
зы апарган. Ол чун дээрбе
чаа депшигелгил технологи-
ны шигедип аямыдак ко-
лективте бар апарганын хер-
чилеп турар. Оон түнөлине
мурнула чылдарла чон тур-
ган суг өтсө болуша кызыл-
дан планнар, курталдар да-
раар, аргыгалы хевир кы-
лары хей аямы напанын ор-
ганизацын боттаар хулаа
дарылар, национал тыва
тонарны, савиядан кышкы,
чакы, күсүк тоң, ханкөш-
түр дааранын, херезен уду-
гун дээрли сорочка, ук тыр-
тыр курал болгон өскө-да
галатерия кымыларын кы-
лары фабриканын коллек-
тивни шигедип ал, чонга ду-
занын чедип турар.

Май мурунун күш-ажыл-
дык элчөөгө киринип, Ва-
лентина Пьянованын даш-
тык хен даараар бригаданы
байырлады күш-ажылдык че-
дикшилер-биле уткуп, ап-
редилген планын хуусаа бе-
тияде 103 хуу күсөткөн.

Олар бригадир С. Рабова-
нын бригаданын чарыктыг. 1-
ги кварталдын түнөли-биле
аларга, В. Пьянованын бри-
гаданын чарыктыг тикелчи
болгон. Бо бригада комму-
нисттик күш-ажылдык бри-
гаданын чарыктыг аямыда
дөшт чедип аямы дөшт
депшигелгил турар.

СЭКП-нин XXIV съездинин
Директиваларында айт-
кан планын даалгаларын
чурттакчы чонун негелде-
ригө дүштүр чоруду, сески
беш чыл планын хуусаа бе-
тияде күсөткөн бүдүрүл-
гөсүн арасында бистиң да-
раныла фабриказын база
кырген.

Н. КЛЮКИНА,
«Чечен» ателье мастер.

УЛАМ СОРУК
КИРГЕН

«ПАРТИЯНЫН ПОЛИТИКАЗЫН БОТТАНДЫРЫП
ЧОРУДАРЫНГА ПАРТИЯНЫН ЭГЕ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫ
ЭН ЧУГУЛА ЧЕРЛЕРНИН БИРЭЗДИН ЭЗЛЕП ТУРАП».

(СЭКП-нин XXIV съездинин эш Л. И. Брежневтин От-
чет илеткелден).

Партиянын политиказынын
чон ортузунга илдепелгил
боттадырылганы — ком-
мунистерин, масса актив-
тиг колхоз бүдүрүлгөсүн
мурнакмы ролу улам беден, да-
дырган аягы-херекке олар-
нын харыскалганын улагаткан.
Ол болза материалдык бай-
ластын тургузуучулары ки-
жилер, кадрлар-биле аямы-
да экижидер, оларын ийе-
политиктиг билин бедидер,
ажыл-ишке мергендиги тала-
зы-биле партия организация-
зы чамдык боттук хемчег-
лери чоруп турарынын хер-
еци болур.

Партияны-организастыг бол-
гон политиказын кижиз-
диге аямынын уламын
дан колхоз эркен бийлепелгил
чылды күрүн мурнуга ху-
лаагелерин бүтү көргүзүлгөн
адым-биле ажы күсөткөн. Ол
чедикшилерин быгылавын-
да, бо чылын 3320 центнер
өзти, 750 центнер сүтү
болгон 340 центнер дүктү Те-
рзон чуртла садарын кол-
хозчу малчынар хулаагын.
Оларнын сөзү боттук аямы-
ны боттук аямын турар.

Майнын бо чыгы байыр-
лазы оона үдө—СЭКП-нин
XXIV съездинин төгүлүг
шигерилерин амыдыралга
боттадырар дөшт совет ки-
жилерин кайгарчыкты күш-
ажылдык көдүрүшкүнүн
үзөндө, тоску беш чылдын
баштайгы чымыда болуп ту-
рар. Частын, күш-ажылдык
болгон аас-кежигин байыр-
лазын бистиң колхозчулары-
ныс бүтү чуртла ышкаш ба-
за

ла телептиг уткуп турар.

Нитинин малы менди бол-
гон хуу чыл ашкан. Күжү
семис малдын продуктуу-
даа бедик, чаш төлү-даа бот-
кур, дүргө малдыч болур.
Бирги кварталда күрүнге эл
сатарын планын колхоз
хуусаа бетида 121 хуу, сүт-
түн — 113 хуу күсөткөн.
Ол ышкаш шөр малдын оол-
дашкыны барык шыкыла-
ган, анай болгон хураган бу-
руп доругуп турар. Сөөлү
үдө чедир төрөн 41 бенин,
74 инекти болгон 11 те-
венин чаш төлү менди.

Бригада, ферма арасында
социалисттик чарыкты үрө-
түлгөдөп калбаргылаан,
үндүргөн шигерилерин, алган
хулаагелерин күсөдөсүн ор-
ганизацияны партия органи-
зацияны толугай хемчегелер-
ни ап, хей-ини организация-
ларын боттук удуруп турар.
Ол ышкаш чарыкшы тикел-
чери мактап шаңдары, нин-
тинин мурнуга дөмдөгөри,
парлаалга, көргүзүп самбыра-
ныга чымыдары чачыл апар-
ган.

Эрзин районда Ленин аттыг
колхозтук кежигүнери
СЭКП-нин XXIV съездинин
материалдарын хангызы-биле
өөрөнип, оны амыдыралга
боттадырар турар. Чаа беш чыл-
да бистиң чуртувустун хө-
жүдөсүнүн улут перспек-
тивалары колхозчу бүрүзүн
күш-ажылча улам сорук ки-
рип турар.

Д. САМДАН,
колхозта парторганизаци-
янын секретари.

УЗУКТЕЛ ЧОК ХАЙНЫККАН ИШ

Бо хунерде республика-
нын колхозтарынын, совхоз-
тарынын тараа шедеринде
чакы хову аямыда дүвө-
даа, хулаага узуктелес-
төөн. Механизаторлар, тара-
жылар майын байырлазын
малчы күш-ажылды-биле
уткуп, беш чылдын баштай-
гы чымынын чакы тарылга-
зын эки сески, бедик агро-
техникти хуусаалаар дөшт
дөшт күжөшкүнүн аямыда
турарлар.

Ындыг хайныкканын
хунерин бөзөндө Танды-
да тараал «Тилеке»
совхозтун №8 трактор-хуу
бригаданын чедө берген
бис. Кара-кара дилдиктер-
де чаштыр чоруп турар
агрессорларын, шадан олар-
же үрөсн сөөрткөн машпа-
ларын дождурган дождур-
агын дождур кайы оранчот-
та-на илден болду. Бригада
төүндө элөп ыракта ко-
нока кылдыр сүрүп алган
агрессорларга бисти бригадир
Василий Янчат эдерин че-
дө берген. Соода ийи-ийи
селла илктүгү «МТЗ-50»
дөп ийи трактор узун дур-
дап алдыр кала шөдү бир
долганын долгай берди.

Кабилаларында хуу ула-
дуге халыктын арасында
бир-де чүвө чугаалашкан тур-
ган трактористерин бөзө-
ни Монгуш Арбай-оол, өскө-
ни Ооржак Май-оол дөрт
болду. Мэон салган айты-
рымыга барык дөшт чыгы
харылаан турар.

— Чүлө чаштырыла эвес,

чакышкы башымын
эгелендир бөр чакышкы
участка кады аямыда бед-
ик. Көргүзүлгөсүн даа барык
дөмөй. Бо сезонда 600 ге-
ктарын тараазын чаштырар
хулаагелер кийи мен, а ам
240 гектарын чаштырдым —
деп, Арбай-оол түндөй.
Оларын селдиктерин Ва-
лентина Пьянованын учу-
луктарына курсантылары
Монгуш Михаил, Монгуш
Александр олар совхозтун
чакы хову аямында ол кам-
панынын эгелендир бөр ки-
рип, эки аямыдап турарын
бригадирден билип алдым.

Бистиң-биле дүжашкан
шөдө чаштыр чоруп тур-
ган «ДТ-75»-че эш Янчат
айтылган, тайлырбай-дыр.
— Бригаданын мурнакмы
коммунист Монгуш Доржу
ол-дур. Хүндө 37 гектарын
чаштырар нормазын 50 га че-
дирбашаан, апрель 21-ден эге-
лөп сөөлүгү хунерге чедир
400 гектарын чаштырган.
Трактористен 1948 чылдан
бөр аямыда келген болгон
дүрүлгөсүн кийи. Шини-
ла 3 селла илктүгү сары
өштү «ДТ-75» бистер аяга ту-
рувуста бичи-даа, совхоз
чок чаштырар турду. Ол
селдиктер чок аямыдап ту-
рар-даа болза, үрөсн төнү
азы тараа дачынар хоораз-
лар дугалык бөзүн боду хай-
гаарал, үрөсшкүнүн боду
өдип ал чоруп. Бир мы-
дыг долганын үзөндө оон
чакыга чокушупал кел чору-
вуста-ла ол чорупкан. Оон се-

акаларын дискларга 10
метр хире калбар чарык
идип алган чоруп бардылар.
Коммунист эш Янчатка ам
беш чыл удуруп келген №8
трактор-хуу бригаданын
хулаагелерин чаштырар
терин бөзөн. Бо сезонда
олар 3000 гектарга тараа
культуразын чаштырар
планын. Ийи башымын
мондоосту биле эгелен
ажылдык түнөлине 2200
гектарда «Саратская-29»
сорттун кызыл-тазын чаш-

тырган. Аркан чери май 5-
ке чедир дождур сорууга бри-
гаданын бүтү механизаторла-
рын мурнула салдыган.
Чуртка тараа бүдүрүн ко-
вудерин талазы-биле партия-
нын XXIV съездинин сал-
ган соруугаларын күсөдир
дөшт совхозтун дирекцияны,
ажылдын комитет дөрт тра-
ктор-хуу бригадаларын ор-
тузунда социалисттик чары-
кты организациястаан. Эртен ийи
декаданын түнөли-биле №8
бригада бирги чери элөш,

РЕПОРТАЖ

шигерилерин амыдыралга
боттадырар дөшт совет ки-
жилерин кайгарчыкты күш-
ажылдык көдүрүшкүнүн
үзөндө, тоску беш чылдын
баштайгы чымыда болуп ту-
рар. Частын, күш-ажылдык
болгон аас-кежигин байыр-
лазын бистиң колхозчулары-
ныс бүтү чуртла ышкаш ба-
за

В. МОЛЫН,
ЧУРУКТА: чаштырыла аг-
регат.

Авторнун фотоу.

БЕДИК
ШАННАЛ-БИЛЕ

Республиканын кадык кам-
галал органына хей чыл-
дарда үрө-түнөлдөп аямыда
келген дөшт боттуктугун
хунерден бөр 60 харлаа-
ны-биле холбаштыр республи-
ка интелегенни кол элчизин
ини олакчын Александр
Степанович Киселевич Тыва
АССР-нин Дээди Советинин
Президиумунун Хундөл биж-
ни-биле шаңнаан.

В. МОЛЫН,
ЧУРУКТА: чаштырыла аг-
регат.

Авторнун фотоу.

УТУКЛА ХУРАЛ

Дуу, Кызылга, Политиктиг
чырыдышкыны башында
пайысмаалдык чурттакчы-
ларын бүтү делегелерин
ажылдык чарыкшыны эи-сет-
кил катташтырылганын ху-
пу— Май Бирин уткаан ба-
йырлыг хурамы болуп өрткөн.
Анаа «Бүтү делегелерин
ажылдык чарыкшыны эи-сет-
кил катташтырылганын ху-
пу—Май 1-ин дугайында»
илеткеди СЭКП Тыва об-
комунун секретари В. Н. Фи-
липов кылган.

Байырлыг хураалды кир-
жикчиринге хоорайны
мы болгон тапчы асамби-
янын солун программалыг
коптерия көргөсөн.

Май Бирин уткаан байыр-
лыг хураал республиканын
районнар төгөр-гөсүн, хоорай-
ларына, көдө болгон аямы-
ны суурларына база болуп
эрткелөөн.

ЭШ Н. Н. РУКАВИШНИКОВКА «ССРЭ-
НИН УЖУДУКЧУ-КОСМОНАВТЫЗЫ»
ДЕП АТТЫ ТЫПСЫРЫНЫН
ДУГАЙЫНДА

ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫ

«Союз-10» кораблыг космоска
ужудушкуну ботта-
дырып чорутканын дөшт Совет Эви-
лелинин хангызын даа эш
Николай Николаевич Рукавишниковка
«ССРЭ-нин ужу-
ду-космонавты» деп атты тыпсир.

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы
Н. ПОДГОРНЫЙ.
ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретари
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1971 чылдын апрель 30.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН ИИ ДАКПЫР
МААДЫРЫ ССРЭ-НИН
УЖУДУКЧУ-КОСМОНАВТЫЗЫ
ЭШ А. С. ЕЛИСЕВТИ ЛЕНИН
ОРДЕНИ-БИЛЕ ШАННАП
ДУГАЙЫНДА

ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫ

Космостун «Союз-10» кораблыг орбиталдыг ужу-
душкуну чедикшиг боттадырганы болгон оон-биле эре-
дидим база мадырлыг чорукту көргөсөн дөшт Совет Эви-
лелинин ийи дакпыр Мадыры ССРЭ-нин ужу-
ду-космонавты эш Алексей Ставиславович Елисевети Ленин
ордени-биле шаңнап.

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы
Н. ПОДГОРНЫЙ.
ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретари
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1971 чылдын апрель 30.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН ИИ ДАКПЫР
МААДЫРЫ ССРЭ-НИН
УЖУДУКЧУ-КОСМОНАВТЫЗЫ
ЭШ В. А. ШАТАЛОВТУ ЛЕНИН
ОРДЕНИ-БИЛЕ ШАННАП
ДУГАЙЫНДА

ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫ

Космостун «Союз-10» кораблыг орбиталдыг ужу-
душкуну чедикшиг боттадырганы болгон оон-биле эре-
дидим база мадырлыг чорукту көргөсөн дөшт Совет Эви-
лелинин ийи дакпыр Мадыры ССРЭ-нин ужу-
ду-космонавты эш Владимир Александрович Шаталовту Ленин
ордени-биле шаңнап.

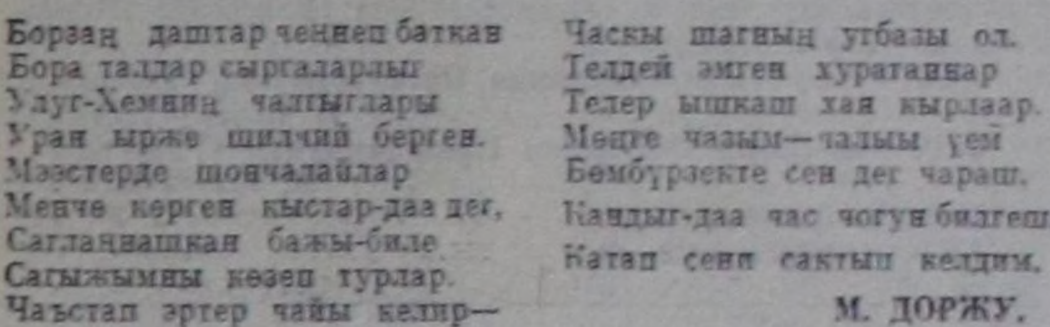
ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы
Н. ПОДГОРНЫЙ.
ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретари
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1971 чылдын апрель 30.

Аж-бөж хөдлөр, шагнаж хөмвөр,
Амгы үе хоорайлары,
Аялж чалмы суурларым-даа,
Амгы чарта эртнэ чылдан
Артыг жарам алагдан-дыр.
Ажил наастан төрдрийн
Өшүтгэрт хөөргөдисеп,
Ажы-дудыа, онцүктэргэ
Өөрүжүмнү сөгксөгсөр мөн—
Кандыг-даа бол үүлгө
Каттжып кээр өөрүм хүшүт.

Б. ХӨВНМӨЛ.

Чагырымчы күштер-биле
Чалданып чок түрү тулчулуп —
Майның Биря дайымчы
дег,
Майның Биря тулчулуп
түрү.
Чангыс эли — күжү-биле
Амгы үе бирээли бооп,
Чангыс билбес соруу-биле
Алыс шымынын чөлөкөли
бооп—
Майның Биря сүр күшү,
болуп,
Майның Биря тиялап
түрү.
О. СУВАКПИТ.

оругулары салган. Ол оруг-
дада корунган бүгү-ле мен-
чегер чыңдык коз угасе—
сөөк чоңуук ачылдыралын узам
чаагайжыдырчыче угулган.

Майыш кө чыгыс есен
ийпг байырлазакшынын
чаамына Совет Тыланын анык
үзөтүрүпүн ачылмынча-
ны, туугулары, оң көздө
ажыл-агымдын ачыл-пи-
чирлери буугагерсерине, ко-
лоз, сохотарында, тууга-
лар социалист чарыгты
кылаткан, эрес-мадырдык
кылаткан түшүп турар.
Оларын иштеткенде дай
мунажылардын ачыл-
ажып партия, Совет чаак бе-
ди-биле үнөзөн. Корунче-
ристик республикада Соци-
алист Күр-ажылдын Маа-
дырларынын хүрөзүнө нүгү,
«Этегес» сохотугу хойкузү
Уш-оол Андрейчаң Багул-оол
база Маадыр болган. «Тыга
даг-дугу» туугу эргеленип
туугулар бригадир Каз-
дар-оол Хертекович Дана-
рыкты, Кызмда алардык
туугуку Оюн Лабасвич Ка-
заары, Каа-Хем хоңур-дү
перида Александр Петро-
вич Бузугу Леппи орде-
нер-биле динилди. Көй-
кү-биле динилди. Көй-
кү-биле ордеңер, медаль-
дарыш шаңктаткан. Олар дөргө
сөөк беш чылдык маадырла-
ры болгай. Частык чымы-
был аймардын үнүгөн ке-
лер чечектери мыккан, олар
бистик ачыл-иштетирпел-

рибан эвес чүве болбай. Билер опу-даа чугаагайып турдуус. «Ажылагыйым мөлү» дигени.

Фильмге калы амынчап турган, ол коосту бээрге чарылмаас. Билеңиз-даа билеңиз, тырттырбай маалыларымыс чарылбайстар. Экрандагы силер калы хай чүртү кезип, миллион-миллион кыжиге бараан болур. Каною хүлэп

ЧУРУКА (созагай талдан фильмде кииния лейтенант артач В. Золотухин, ачыч Телзук.

тар-даа чок, коллунга ажычмынар безик кылуусар.

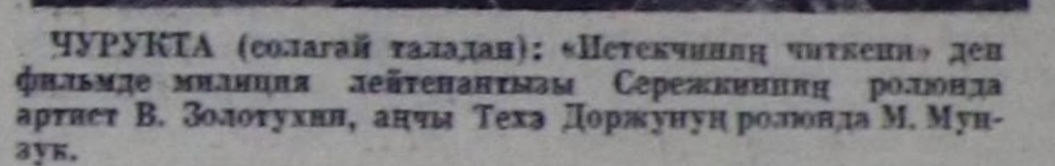
Плотианы секцияларга хузаган, кызар хохуусаны сасмыалдар-биле чедирген, асылгы деригил электротрактор-биле декииле, тырбыр бастырып турар. Чарык мету кижи каттын бетоннашкыны төвүп турда, ларазында секцияны белеткеп ачелди бээр.

Бетонун чамгыс аай шырдыг болурун хандырарында биле плотинанын кырында шымыг майгыны тургускан. Муруну чүктү хуу аа чилда, димчирээшкени димирер.

AQAP

[illegible]

Хүндүлэл-биле
Валерий ЗОЛОТУХИН.

Оптика-механикнинг катта-
жамшиқчилиги, конструктор-
ларнинг ышғилга видеомаг-
нитофон «хулу» эдиледеги
киностудияи болтур. Бүдү-
чарлык килограмм камера-
биле бир-ле түвөлү чүрүккә
тыртыргам, оң шелеккам
чүбөйдәгә вәш-лә минут
болган болушун телевизор-
лук экранына көрү болтур.
Оңу көрдө видеомагнитофон-
ну анал-ла телепаратка
улаптар.

Оң бичи хемчөдөгү видео-
магнитофон дий чө метр
элекекә чүдүлери тырты-
рып, оңу үчүн биялиди бол-
ду.

